10 598

Ўзбекистон — келажаги буюк давлат

ХАЛҚ СЎЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1998 йил 24 апрель жума

Сотувда эркин нархда
№ 83 (1864)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ВА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ГАЗЕТАСИ

Ўзбекистон Республикаси Президентининг

Ф А Р М О Н И

ФУҚАРОЛАРНИНГ ЎЗИНИ ЎЗИ БОШҚАРИШ ОРГАНЛАРИНИ ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Фуқаролар йиғинлари, маҳаллалар раислари ва котибларининг ижтимоий-сиёсий ҳаётдаги фаоллигини, масъулиятларини янада ошириш ва уларни ижтимоий ҳимоя қилиш ҳамда қўллаб-қувватлаш мақсадида:

1. Фуқаролар йиғинлари, маҳаллалар раислари ва котибларининг маошлари иш ҳақи тўлашнинг ягона тариф сеткаси бўйича 1998 йилнинг 1 майидан бошлаб икки разрядга оширилсин. Маошларни тўлаш билан боғлиқ бўлган харажатлар маҳаллий бюджет ҳисобидан қоплансин.

2. Катта ҳаётий тажрибага ва аҳоли ўртасида алоҳида обрў-эътиборга эга бўлган кишиларни ижтимоий фаолиятга кенг жалб этиш мақсадида 1998 йилнинг 1 майидан бошлаб фуқаролар йиғинлари ва маҳаллаларнинг нафақадаги раисларига нафақалар тўла миқдорда тўлансин. Нафақаларни тўлаш билан боғлиқ бўлган харажатлар пенсия жамғармаси ҳисобидан қоплансин.

3. Мазкур масалаларнинг амалга оширилишини таъминлаш Ўзбекистон Республикаси Молия, Меҳнат ва Ижтимоий таъминот вазирликлари зиммасига юклатилсин.

4. Фуқаролар йиғинлари ва маҳаллалар Ўзбекистон Республикасининг "Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари тўғрисида"-ги Қонунида белгиланган ваколатларини амалга оширишлари учун Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар, Тошкент шаҳри, туманлар ва шаҳарлар ҳокимликлари:

— 1998 йилнинг охиригача фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини чуқур таҳлил қилиб, уларга амалий ёрдам бериш тадбирларини жорий этсинлар;

— маҳаллалар ва фуқаролар йиғинлари самарали фаолият кўрсатишлари учун етарли шарт-шароит яратиб бериб, уларнинг асосий фаолиятини аҳолини ижтимоий-сиёсий ҳаётга кенг жалб этишни таъминлашга, маиший-хўжалик, маданий-маърифий масалаларни ҳал қилишга йўналтирсинлар;

— жойлардаги жамоат ташкилотларининг иш фаолиятларини маҳаллалар билан узвий боғланган ҳолда олиб боришни ташкил қилсинлар.

Юқоридаги вазифаларни амалга оширишда шахсан ҳокимларнинг масъул эканликлари таъкидлансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
1998 йил 23 апрель

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА УЧРАШУВ

Япониянинг мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Ташқи савдо ташкилоти раиси Тору Тоёшима раҳбарлигидаги делегация аъзолари Вазирлар Маҳкамасига ташриф буюрди.

Учрашувда Бош вазир Ў.Султонов Ўзбекистон билан Япония, хусусан, мазкур ташкилот ўртасидаги муносабатлар тобора ривожланиб бораётганини мамнуният билан таъкидлади. Ўзаро ҳамкорликнинг самараси ўлароқ, Япония фирма ва компанияларининг мамлакатимизга қизиқиши ортаётганини қайд этди.

Т. Тоёшима Ўзбекистонга ташрифдан кўзланган асосий мақсад, ўзаро ҳамкорликни янада ривожлантириш, унинг устувор йўналишларини белгилаш ҳамда кичик ва ўрта тадбиркорликни ривожлантириш масалаларига бағишланган Ўзбекистон-Япония семинарини ўтказиш эканини айтди.

Суҳбат чоғида Ўзбекистоннинг Японияга экспорти ҳажмини кенгайтириш, ўзаро тажриба ва ахборот алмашиш, бошқарув, ташқи савдо ва бошқа соҳалар бўйича мутахассислар борди-келдисини ташкил этиш, Тошкентда ташкилотнинг доимий вакили фаолиятини йўлга қўйиш каби масалалар юзасидан фикр алмашилди.

Учрашувда ташқи иқтисодий алоқалар вазири Э. Ғаниев, ташқи иқтисодий фаолият Миллий банки бошқаруви раиси Р. Азимов иштирок этди.

Музокараларда Япониянинг мамлакатимиздаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси К. Обата ҳозир бўлди.

(ЎзА)

Шаҳрихон тумани деҳқонлари бу йил чамани баланд олишган. Зеро, шунга яраша меҳнат ҳам қилишмоқда. Улар бу йил 8293 гектар майдоннинг барчасига уруғни плёнка остига экишди. Шу боис ҳар гектар ердан режадаги 32 ўрнига 45 центнердан ҳосил йиғиб олиш мўлжалланмоқда.

Тумандаги «Бўстон» жамоа хўжалигида экиш ишлари 25 мартда туталланган эди. Жамоа аҳли 10 апрелданоқ ишловни бошлаб юборишди. Икки марта ишлов берилган ва яганаланган ғўза ниҳоллари ҳозир кўзни қувонтириб, ҳосил эртаки бўлишидан дарак бераётир. Зар қадрини заргар билади, деганлари шуда.

СУРАТЛАРДА: 12-бригада бошлиғи Қосимжон Шералиев оилавий звено етакчиси Тоҳиржон Тўраев билан; ғўзага ишлов бериш пайти.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

НАВБАТДАГИ РАТИФИКАЦИЯ

1998 йилнинг 22 апрелида Буюк Британия 1996 йил 21 июнда Флоренцияда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов томонидан Ўзбекистон Республикаси ва Европа Иттифоқи давлатлари раҳбарлари ўртасида имзоланган Шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги битимни ратификация қилиш жараёнини тугатди.

Шундай қилиб, Буюк Британия мазкур Битимни имзолаган Австрия, Греция, Дания, Ирландия, Испания, Финляндия ва Швециядан кейин саккизинчи давлат бўлди.

Шериклик ва ҳамкорлик тўғрисидаги битим Европа Иттифоқининг барча ўн беш та мамлакати парламентлари томонидан ратификация қилинганидан кейин кучга киради ва Ўзбекистон билан Европа давлатлари ўртасидаги ўзаро манфаатли муносабатларнинг чуқурлашишига кенг имкониятлар яратади.

«Жаҳон» АА.

ЯПОНИЯЛИК ИШБИЛАРМОНЛАР ЎЗБЕКИСТОНДА

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Япония Ташқи савдо ташкилоти (ЖЕТРО) раиси Т. Тоёшима бошчилик қилаётган делегация аъзолари Давлат мулкини бошқариш ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитасида бўлганида асосий мақсади Ўзбекистон билан яқиндан танишиб, ҳамкорлик билан боғлиқ масалаларда ўзаро фикрлашиб олиш эканини таъкидлашди.

ЖЕТРО ҳақида икки оғиз сўз. Мазкур ташкилотнинг тузилганига яқинда қирқ йил тўлади. У дастлаб Япония экспортига боғлиқ масалалар билан шуғулланар эди. Япон тадбиркорлари учун бозор топиш ва у ерда яхши шароит яратиш — унинг бевосита вазифаси. Япон маҳсулотининг дунё бозоридаги обрўси ошиб, рақобатчиларни доғда қолдира бошлаганидан кейин мазкур ташкилотга импорт масалалари билан шуғулланиш вазифаси ҳам юклатилди. Чунки юксак технологияга асосланган ишлаб чиқаришни таъминлаш учун арзон ва сифатли хомашё керак.

Ҳозир дунё бозорида вазият анча ўзгарди. Хомашё ва тайёр маҳсулот тайёрловчилар ўртасидаги муносабатлар мураккаблашиб, ишлаб чиқариш алоқалари асосан бутловчи қисмлар етказиб берувчилар ва йиғувчилар орасида ўрнатилмоқда. Бинобарин, юксак технология қўлланадиган завод ва фабрикалар дунёнинг турли бурчакларида ўзига сифатли бутловчи қисм етказиб бера оладиган кичик ва ўрта корхоналар очилишидан манфаатдор. Шу боисдан ЖЕТРО Европа ва Осиёнинг бир қатор мамлакатларида замонавий иқтисод ва технология талабига мос ишлайдиган кичик ва ўрта тадбиркорлар кўпайиши йўлида муайян ишларни амалга оширмоқда.

Давлат мулки қўмитасида бўлиб ўтган учрашувда ҳам Ўзбекистонда кичик ва ўрта тадбиркорликни ривожлантиришда ЖЕТРОнинг иштироки масаласи кўрилди. Бош вазир ўринбосари, мазкур қўмита раиси В. Чжен меҳмонларни Ватанимизда амалга оширилаётган ислоҳотларнинг муҳим жиҳатлари билан таништирди. Жумладан, корхона ва ташкилотларни хусусийлаштириш жараёни ҳақида гапириб берди.

Шўролар таъсиридан қутулган давлатлардаги хусусийлаштирилган корхоналарга бозорни ўрганиш ва маркетинг тадқиқотлари ўтказишда, техник ва технологик ёрдам бериш борасида катта дастурларни амалга ошираётган ЖЕТРО вакиллари Ўзбекистон тажрибасига катта қизиқиш билдирди.

Япония делегацияси шу куни Ўзбекистон Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигига ташриф буюрди. Япония Ташқи савдо ташкилотининг Ўзбекистонда кичик ва ўрта тадбиркорликни ривожлантиришда иштироки масаласи муҳокама қилинди. Вазир Э. Ғаниев меҳмонларни юртимизда хорижий сармоядорларга яратиб берилган шарт-шароит билан яқиндан таништирди.

Шунингдек, меҳмонлар Республика товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатасида ҳам бўлиб, ўзаро ҳамкорликни янада кенгайтириш билан боғлиқ масалалар юзасидан музокаралар ўтказди.

Учрашувларда Япониянинг Ўзбекистондаги Фавқулодда ва Мухтор элчиси К. Обато иштирок этди.

(ЎзА)

АЙЛАНАДИ СОАТ МИЛЛАРИ — ПАЙШАНБА ХАБАРЛАРИ

● ЭЪТИРОФ

БМТ ВАКИЛЛАРИ ДЕНОВДА

«Ташаббус-97» кўрик-танлови Денов тумани ва Сурхондарё вилоят босқичларида 1-ўринни олган «Гулнора» хусусий фирмаси раҳбари Гулчеҳрахон Ҳайдарова республика миқёсидаги беллашувда ҳам мутлақ ғолиб деб топилди. Айни пайтда унга юртбошимиз мукофоти — «Нексия» автомобили калити топширилди.

Яқинда Деновга ташриф буюрган БМТ вакиллари Абигиель Вилмер ва Жаслин Тамис хонимлар Гулчеҳра Ҳайдарованинг олам-олам қувончларига шерик бўлишди, — деб хабарлайди жамоатчи мухбиримиз Зоир Мамажонов. Хорижлик яхши ниятли меҳмонлар фирмада ишлаб чиқарилаётган 26 турдаги миллий ҳунармандчилик маҳсулотларига ижобий баҳо беришди.

БМТ вакиллари XIV-XV аср тарихий обидалари — Тупроқ қалъани, Саид Оталиқ мадрасасини, етти иқлимга доңғи кетган Денов хурмозорлари ва субтропик боғларни томоша қилдилар.

● БАЛЛИ!

ҲАМҚИШЛОҚ САХОВАТИ

Шароф Тўғизов Ургутдаги 61-мактабнинг собиқ ўқувчиси. Бугунги кунда йирик олим. Фақат шугина эмас. У киши ҳозирда Америкадаги Калифорния университетида микробиология ва иммунология кафедрасининг профессори, Нью-Йорк Фанлар академиясининг аъзоси. Америкалик талабаларга ўз билимини бермоқда. Бир неча йил ишлаб келиш учун шартнома асосида Калифорния университетига чақирилган.

— Олим ўзи ўқиган мактаб ўқитувчиларини, ўқувчиларини ўша ёқда туриб ҳам ёдидан чиқаргани йўқ, — деб хабарлайди Гули Чеҳра — Қишлоқ болалари керакли ўқув қуролларини сотиб олишлари учун мактабга 200 минг сўм ёрдам пули берди. Олимнинг ҳиммати бошқаларни ҳам бефарқ қолдирмади. Ургут туман ички ишлар бўлими ходими А. Ғаниев, «Деҳқонобод» жамоа хўжалиги ҳам шу мактаб ўқувчилари учун катта миқдорда пул маблағлари беришди.

● ЖАВОБ

«БЕДАНА» УЙЛИ БЎЛДИ

«Айланади соат миллари»да «Бедананинг уйи йўқ...» деган хабар берилган эди. Унда П. Бухоров Косонсой туманидаги «Садача» маҳалласи учун идора йўқлиги ҳақида қайғуриб ёзганди. Яқинда П. Бухоровдан яна бир мактуб, аниқроғи, ташаккурнома олдик. Унда айтилишича, 6-7 йилдан бери идорасиз ишлаётган маҳаллага туман ҳокимлиги кичкина бўлса-да, бино ажратибди.

Таҳририят ҳам газета чиқишларига ижобий муносабат билдирган туман ҳокимлигига миннатдорчилик билдиради.

Телефонларимиз: 133-15-22, 133-52-55
133-07-48, 136-37-85

Соат милларини ЖЎШҚИН кузатди.

Олий Мажлиснинг XI сессияси олдидан

ИСЛОҲОТЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ НЕГИЗИНИ МУСТАҲКАМЛАШНИНГ МУҲИМ БОСҚИЧИ

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Раисининг ўринбосари Б. И. Бугров билан «Халқ сўзи» ва «Народное слово» газеталари мухбирларининг мулоқоти

— Борис Иванович, аввало, Олий Мажлиснинг навбатдаги, ўн биринчи сессиясига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича Сиз раҳбарлигингиздаги махсус депутатлар ишчи гуруҳининг фаолияти ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Парламентнинг ўн биринчи сессиясига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича депутатлар ишчи гуруҳи Олий Мажлис Кенгашининг мажлисида ушбу сессияни чақириш ҳақида қарор қабул қилиниши биланоқ ташкил этилганди. Бизнинг олдимизга Олий Мажлиснинг навбатдаги сессиясини муваффақиятли ўтказишни ташкилий жиҳатдан таъминлашдек аниқ вазифа қўйилди. Ана шу мақсадда парламент сессиясига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказишнинг турли жиҳатларини қамраб олган кенг кўламли амалий тадбирлар белгиланди. Барча тайёргарлик ишлари учта асосий йўналиш бўйича олиб борилди, шунга мос равишда депутатлар ишчи гуруҳимиз таркибида учта кичик гуруҳ ташкил этилди.

Биринчи кичик ишчи гуруҳи Олий Мажлис муҳокамасига киритилган қонунлар ва бошқа ҳужжатлар лойиҳаларини тайёрлаш, сессия материалларини депутатлар ва таклиф этилганларга ўз вақтида етказишни ташкил этиш ишлари билан шуғулланмоқда. Бундан ташқари, мазкур кичик ишчи гуруҳига бўлажак сессия котибиятининг таркибига доир таклифлар киритиш билан боғлиқ материалларни тайёрлаш, депутатлар ва мутахассисларнинг қонунлар лойиҳалари юзасидан билдирган таклиф ва мулоҳазаларини умумлаштириш топширилди.

Иккинчи кичик ишчи гуруҳи парламент сессиясининг иши оммавий ахборот воситаларида ёритилишини таъминлайди. Шунингдек, мажлислар залида синхрон таржимани ҳамда «Рада-Мажлис» электрон овоз бериш тизимининг ишончли ишлашини таъминлаш ҳам шу кичик гуруҳнинг вазифасига киради.

Учинчи кичик ишчи гуруҳи депутатларга ташкилий-техник ва бошқа хизматлар кўрсатиш — уларни меҳмонхоналарга жойлаштириш, овқатланишини ташкил этиш, сессия қатнашчиларига транспорт, маиший, тиббий хизмат кўрсатиш масалалари билан шуғулланади.

Кичик ишчи гуруҳларининг раҳбарлари бажарган ишлари тўғрисида вақти-вақти билан ҳисобот бериб туришди. Депутатлар ишчи гуруҳи аъзолари ўртасида вазифалар аниқ тақсимлаб қўйилиши, уларнинг ишга юксак масъулият билан ёндашиши барча тайёргарлик тадбирларини белгиланган муддатларда ниҳоясига етказиш имконини берди. Умуман олганда, бу Олий Мажлис депутатлари ва Котибият ходимларининг катта имкониятга эга эканликларидан, уларнинг мураккаб масалаларни ҳам зудлик билан ҳал эта олиш маҳоратидан далолат беради.

Олий Мажлисда парламент сессияси олдидан махсус депутатлар ишчи гуруҳини ташкил этишдек таркиб топган амалиёт ҳар бир депутатга фақат қонунлар лойиҳаларини тайёрлаш ишини эмас, балки кўплаб ташкилий-техник масалаларни ҳам қамраб олган мураккаб ва кўп қиррали тайёргарлик тадбирларида бевосита қатнашиш имконини беради. Парламентнинг ҳар бир аъзоси давлат аҳамиятига эга бўлган масалаларни ҳал этишга шахсан дахлдорлигини, қабул қилинадиган қонунлар, ташкилий тусдаги кўплаб бошқа масалаларнинг сифатли ҳал этилиши учун масъул эканлигини чуқур ҳис этиш имконига эга бўлади. Биз ҳамиша ўз фаолиятимизда Олий Мажлис депутатларининг умумий ақл-идроки ва иродасига таяниб келганмиз ва бундан кейин ҳам шундай бўлади.

— Олий Мажлис ўн биринчи сессиясининг матбуотда эълон қилинган дастлабки кун тартибида 14 та масала бор. Депутатлар муҳокамасига шу масалалар киритилишининг боиси нимада? Мамлакатимизда юз бераётган бугунги ўзгаришлар нуқтаи назаридан қараганда, қонунлар лойиҳаларининг энг йирик, аграр қисмининг ижтимоий-иқтисодий йўналиши қандай?

— Умуман олганда, дастлабки кун тартибидаги барча масалалар Ўзбекистонда турли соҳаларда амалга оширилаётган ислоҳотларнинг боришини ва албатта уларни қонун жиҳатидан таъминлаш, ҳуқуқий жиҳатдан аниқ тартибга солиш зарурлигини ифодалайди. Депутатлар муҳокамасига қўйилаётган ҳар бир қонун лойиҳаси ҳеч бир муболағасиз катта ижтимоий-сиёсий аҳамиятга моликдир. Айнан қонунларнинг моддаларида бизнинг ислоҳотларимиз муқаррар ва кенг кўламли тус олади. Давлатимиз раҳбари Ислом Каримов ҳам ўз нутқларида ислоҳотларнинг ишончли ҳуқуқий механизмини яратиш зарурлигини доимо таъкидлаши бежиз эмас.

Маълумки, республикамизда қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотларни чуқурлаштиришга алоҳида эътибор берилаяпти. Халқимизнинг турмуш даражаси, умуман жамиятимизни янгилашда муваффақиятга эришиш кўп жиҳатдан мамлакат иқтисодиётининг энг муҳим, аграр тармоғидаги ишларнинг аҳволига боғлиқдир. Шунинг учун ҳам мамлакатимиз Президенти қишлоқда ижтимоий муносабатларни тубдан ўзгартиришга қаратилган норматив ҳужжатлар тўпламини тайёрлаш ташаббускори бўлди ва бунга ўзи бошчилик қилди. Бугунги кунда аграр соҳада жами ялпи ички маҳсулотнинг тўртдан бир қисми ишлаб чиқарилмоқда, мамлакат ишлаб чиқариш ва интеллектуал салоҳиятининг ярмидан кўпроғи қишлоқ хўжалиги билан боғлиқдир. Мустақилликнинг дастлабки йилларида қабул қилинган «Ер тўғрисида»ги, «Кооперация тўғрисида»ги, «Ижара тўғрисида»ги, «Деҳқон хўжалиги тўғрисида»ги ва бошқа қатор қонунлар янгича ҳуқуқий муносабатларнинг пойдеворини қўйиш имконини берди, кўп укладли иқтисодиётни шакллантириш, тадбиркорликни, фермер ва шахсий томорқа хўжаликларини ривожлантириш учун шарт-шароитлар яратди.

(Давоми 3-бетда).

ЭЪТИҚОД ЭРКИНЛИГИ КАФОЛАТИ

Маълумки, жамият тараққиётининг турли даврларида дин ҳар бир халқнинг тафаккур тарзи, дунё тўғрисидаги тасаввури, маънавияти ва маърифати билан узвий боғлиқ ҳолда унинг юксалишига муҳим ҳисса қўшиб келган. Аммо бу жараён осонликча кечмаган. Сабаби, дин жамият ҳаётида инсон хоҳиш ва эркинлигининг ифодаси, айни пайтда, миллий ва умуминсоний қадрият сифатида ўз ўрнига эга бўлса-да, унга муносабат, талқин этишда ёндашувлар, фикрлар хилма-хилдир. Шу маънода жамият ҳаётида дунёвий илм билан илоҳий илм муносабати ҳамма вақт ҳам оқилона ечимини топа олмаган. Бунга жамият сиёсий тизими, мақсад ва тамойиллари, турли хил ижтимоий-сиёсий кучлар ҳамда гуруҳларнинг манфаатларни англаш даражалари ва унга ёндашувлари ҳам сабаб бўлган ва бўлмоқда.

Дунё халқлари, шу жумладан Шарқ халқлари ҳаётий тажрибаси шуни кўрсатадики, динга маънавий қадрият сифатида унинг инсон ҳаётида, жамиятдаги ўрнига атрофлича ёндошиб ва ҳисобга олиниб, дунёвий ишлар билан боғлаб олиб борилган жойда тараққиёт юксаклик сари юз тутиб, жаҳон цивилизацияси ютуқларидан ажралиб қолмаган. Аксинча, динга бир томонлама устуворлик берилган даврда, айниқса, у ақидага айлантирилиб, ақидапарастлик илдиз отган жойда жаҳолат маънавий тубанлик сари кетилган. Ёки инсон ҳаётида дин мутлоқ инкор этилиб, очиқдан-очиқ даҳрийликка даъво қилинган жамиятда ҳам худди шунга ўхшаш ҳолатни кузатамиз. Бунга собиқ мустабид жамият аниқ мисолдир.

Бундан хулоса шуки, инсон ҳаёти ва дунёқарашида муайян қадрга эга бўлган ҳар бир омил жамиятда ўз эътиборини топиши зарур. Бунда ўзига хос меъёр мавжуд ва унинг ҳисобга олиниши, жамият олдида турган вазифалар билан уйғунлашиб, унга хизмат қилиши мақсадга мувофиқдир. Бу меъёр бугунги кунда Конституциявий асосга қўйилган. Бу диннинг жамият ҳаётидаги ўрнига янгича тафаккур орқали ёндошишнинг ўзига хос ифодасидир.

Мамлакатимизда узоқ йиллар «борлиқ фалсафаси» чуқур ўргатилиб, даҳрийлик сиёсат ва мафкура даражасига кўтарилган бир пайтда, инсон ўз моҳиятини англашдан узоқлашганлиги, тўғрироғи, бегоналаштирилганлиги маълум.

Мустақиллик туфайли турфа фикрлилик шаклланаётган бир пайтда айрим инсонлар тафаккури «қафасдан бўшатилган қуш» узоққа уча олмаганидек, ўз атрофидан нарига ўта олмаяпти. Дунёвий илм билан дин муносабатларини атрофлича таҳлил этишга бироз ожизлик қилмоқда. Аслида дунёвий илм ва дин ягона мақсадга эришишга икки хил қараш, ёндашув эканлигини ҳисобга олиш керак. Уларни бир-бирига қарама-қарши қўйиш ёки бирини ҳаддан ташқари бўрттириб, иккинчисининг мавқеини ҳисобга олмаслик ҳам мумкин эмас.

Дунёвий илм билан диний илмнинг фаолият йўналишлари, давлат ва жамиятда тутган мавқеига Конституция асосида қараш лозим. Ислом дини Президентимиз таъкидлаганларидек — бу ота-боболаримиз дини, у биз учун ҳам имон, ҳам аҳлоқ, ҳам диёнат, ҳам маърифат эканлигини унутмайлик. У қуруқ ақидалар йиғиндиси эмас. Ана шу маърифатни кишиларимиз жон-жон деб қабул қиладилар, меҳр-оқибатли, номусли, ориятли бўлишга, иззат-эҳтиром тушунчаларига риоя этишга интиладилар. Ёшлар исломий қадрият билан бир қаторда коинот сиру асроригача бўлган дунёвий илмларни ҳам теран ўрганишлари лозим. Адолатли, демократик давлат қуришда диннинг илдизлари муштарак эканлигини таъкидлаган ҳолда, Ўзбекистон дунёвий давлат қуриш тамойилларига таяниб янги жамият қуриш вазифаларини амалга оширмоқда. Бунга мустақил, кўп милатли, кўп динли мамлакатимизда яъни ислом дини билан баробар православие, иудаизм, баптизм, адвентизм, католизм сингари ўндан ортиқ бошқа конфессиялар давлат ишларидан ажратилган ҳолда эркин фаолият кўрсатмоқда.

Виждон эркинлиги — ҳар бир кишининг мустақил, эркин эътиқод ишидир.

У инсон онгли фаолиятининг натижаси сифатида намоён бўладиган жараён. Эътиқод эркинлиги кимнингдир таъсирида эмас, ҳатто ота-она, оила даражасида ҳам, ўзаро муносабатда эркин асосда амалга ошиши зарур.

Мустақиллик туфайли динга бўлган муносабат ўзгарди. Бунинг моҳияти шундан иборатки, унга қадрият, маънавиятнинг ажралмас бўғини сифатида қараш уни жамият ҳаётидаги ўрнини, тарбиядаги ролини тан олишдир. Айрим оилаларда динга қандай асосда мурожаат этилишини оиланинг «хусусий» иши деб тушунмаслик лозим. Кузатувлар шуни кўрсатмоқдаки, динга, ҳусусан исломга қадрият, тарбиянинг муҳим омили сифатида ёндашиб, унга эътиқод қилиш ёки қилмасликни эркин қўйиб бераётган, болаларга ёшликдан бошлаб, ўзларини англамасдан диний эътиқодга ўтишларига, уни ёшликдан шакллантиришга, «диний тарбия олган бола ёмон бўлмайди» қабилида иш юритаётган ёки муносабатда бўлаётган, ҳатто унисига ҳам, бунисига ҳам тўла амал килмайдиган тоифадаги оилалар ҳам учрайди. Айрим оилаларда ота-оналар бу йўлда ортиқча раҳнамоликлар қилиб, динни жуда тор тарзда, онгли эътиқодга эмас, кўр-кўрона эътиқод даражасига кўтариб, ундан муайян мақсадлар, манфаатлар кутиб, бу йўлда «виждон эркинлиги» доирасидан чиқаётганларни англамасдан қолмоқдалар. Ҳали ўзлигини тўла англамаган, ўз эътиқодини онгли равишда танламаган ва кўпроқ ўзгалар таъсирида эътиқод йўлига кириб қолганлар эса «виждон эркинлиги»ни рўкач қилиб, турли хил эътиқодсиз хатти-ҳаракатларга қўл урадилар.

Ҳақиқий эътиқод билан сохта эътиқод ўртасида фарқ бор. Ҳақиқий эътиқод қилаётганлар ўз эътиқодларини бировга кўз-кўз қилмайдилар, намойишкороналик билан ундан манфаат кутмайдилар. Бундай инсонлар бу дунёни ва охиратни ўйлаб, айни пайтда дунёвий ишларни, жамият олдидаги ўз вазифасини, бурчини чуқур англайдилар. Унга онгли эътиқод ва фаол муносабатда бўладилар. Ақл, ишонч ва эътиқод муносабати турли кишиларда турлича намоён бўлади. Жамиятда яшаётган ҳар бир инсонда ана шу ҳолат ўзаро муносабатда уйғун бўлиши муҳимдир.

Мустақилликни айрим гуруҳлар томонидан динга нисбатан муносабатда динни жонлантириш, тарғиб-ташвиқ этишнинг янги имконияти деб тушуниш хатодир. Жамиятда дин ҳам, фан ҳам ўз ишини бажариши, ҳуқуқий меъёрлар доирасида фаолият кўрсатиши зарур. Ўзбекистон дунёвий давлат қуришни ўз олдига мақсад қилиб қўйиган. Унинг маъносини ҳар бир киши, ота-оналар, жойлардаги маҳалла фаоллари аниқ тасаввур этишлари зарур. Унга муносабатда тил ва дил бирлиги, сўз ва амалий ҳаётда уйғун бўлиш зарур. Тилда дунёвий тамойиллар, дилда бошқа фикр бўлса, бундан нафақат жамият, айни пайтда диннинг ўзи ҳам зарар кўради.

Улуғ муҳаддис олимлар, алломалар ҳеч қачон дунёвий ишларни диний эътиқод билан қарама-қарши қўймаганлар. Доимо уларни бир-бирига кераклигини, бунга амал қилинмаса, аввало дин зарар кўришини таъкидлаганлар. «Бешикдан қабргача илм изла» дейилган ҳадисда билдирилган фикрлар ҳам бунга асос беради. Нега буни билган ҳолда, бугун айрим ёшлар, ота-оналар ва гуруҳлар динни жамият, миллат, давлат манфаатлари билан боғлаш ўрнига бир томонга оғиб кетиш, экстремистик, жангарилик кайфиятларини шакллантириб, ўз юрти, халқ манфаатларига тўғри келмаган йўлни танламоқдалар? Мамлакатда чуқурислоҳотлар амалга оширилаётган, жамиятни демократиялашуви жараёнларидан бундай кучларнинг носоғлом мақсадда фойдаланишларга уринаётганлиги янада ачинарлидир. Улар жамият барқарорлигига эмас, аксинча, у ёки бу мазҳабни қўллаган ҳолда, мамлакат ичида беқарорлик келиб чиқишига сабабчи бўлиб, халқимиз осойишталигига раҳна солмоқдалар.

Диннинг сиёсатга аралашуви, айрим инсонларнинг диний эътиқод негизида муайян гуруҳларга бирлашиши, оқибатда ҳокимиятга даъво қилишга олиб келади. Диний маросимлардаги дабдабалар, таъмагирлик йўлини тутиш, нафс балосидан холи бўлолмаслик, ёвузликка қўл уриш ислом асосларига, тараққиётга, тинчликка зиддир.

Эътиқод эркинлигининг моҳиятини тўғри тушунмаслик ёки сохта эътиқод орқали ислом ниқоби остида айрим экстремистларнинг мамлакат ичкарисида ва хориждаги кирдикорона ишлари халқимиз манфаатига, танланган тараққиёт йўлимизга асло тўғри келмайди.

Бугун дин мамлакатда барқарорликни, ҳамжиҳатликни, соғлом аҳлоқий қадриятларни, инсоний меҳр-оқибатни тарбиялашга янада фаолроқ хизмат қилиши керак.

Ибодулла ЭРГАШЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси фалсафа кафедраси мудири, сиёсий фанлар доктори.

• ДУНЁДА ДУНЁ ЯРАТГАНЛАР

РАҲМАТ СОТИЛМАЙДИ

Ромитанда Музроб Қосимов деган бир яхши оғайним бор. Тўғрисини айтсам, ўзгармай келаётганларнинг биттаси. Катта-кичик амалларни кўрди. Ўзи айтмоқчи, урилди-сурилди. Аммо ўчоғи сурилгани йўқ. Қора қозони учиб кетгани йўқ. Эли қатори яшаяпти. Ҳовли-жойи бут. Яхшигина боғи бор. Мевалари турли-туман. Ўлиб-тирилиб ҳар бир кўчатга қарайди. Шундан бўлса керак, қишин-ёзин уйидан мева аримайди.

Музроб билан қачон учрашмайлик, боболаримиз қуриб кетган боғлардан ному нишон қолмади деб афсусланамиз. Буни ҳамма билади. То олтмишинчи йилларгача дову дарахтни сушилка деган бало қуритди. Даладаштдаги боғлар гектарларга қўшилиб кетди. Ариқ бўйидагиларини бетон ариқлар қўпориб ташлади.

Лекин бугун барча ўз томорқасига эга-ку. Ҳар ким ўз томорқасида кераклли мевани етиштирса, омборийм тўлади. Бозорда серобчилик бўлади. Қишлоқда яшаб, шаҳарга тушиб мева-чева сотиб олмайди.

– Томорқа бор,– дейди Музроб. – Лекин дангасалар кўп. Мана бизнинг боғимизни олайлик. Мева пишди дегунча қўни-қўшни болалари менинг йўқлигимни пойлайди. Дарахтга чиқиб олиб шохларини синдирадими-ей. Узумга ранг кирди дегунча узиш бошланади.Бир-икки танбеҳ бердим, бўлмади. Оталарига мурожаат қилдим. Ҳа, оталари денг, эртаю-кеч қишлоқ дўкони деворига суяниб гап сотиб ўтиришади. Сизлар ишламайсизларми десам, биз ишлаб бўлдик, энди сиз бойвачча ишланг, дейди. На отасига, на боласига гапим ўтди. Кузда денг, яхши-яхши узум новдаларини кесиб, бир даста қаламча қилдим. Кўтариб қўшнининг ҳовлисига олиб чиқдим. Қўлимдагини кўриб, қўшним сўради:

– Буни кўтариб нима қилиб, юрибсиз, бойвачча?

–Сизга олиб келдим,– дедим.– Мана буни томорқа атрофига экинг. Қишда ўтқазиб қўйсайиз, худо хоҳласа, янаги баҳорда кўкаради. Икки-уч йилда ўзингизнинг узумингиз бўлади. Менам танбеҳ беришдан қутуламан.

– Ҳай майли,– қўйиб кетинг,– деди қўшним.

Орадан ўн кунча вақт ўтди. Эшик тақиллади. Бориб очдим. Қўшнимизнинг ўғли. Қўлида мен берган ток қаламчалари дастаси.

– Ҳа, – дедим.

– Олинг бунийизни,– деди бола. – Отам айтдиларки, бу иш бизнинг қўлимиздан келмас экан...

Ўзимни зўрға босиб олдим.

Бирортаси, жонини койитгиси келмайди. Гала берсанг ейман, урсанг ўламан дейдиганлар. Буларни ернинг уволи тутмайдими–а?

Музробнинг ҳасратидан сўнг бир ривоятни айтиб бердим.

... Қадим замонда бир йўловчи узоқ сафарга чиқибди. Тоғу даштдан ўтиб, чексиз бир саҳрога дуч келибди. Атроф бийдай чўл. Ҳаво эса иссиқ. Юравериб-юраверибтинка-мадори қурибди. На сув бор, на бир парча соя. Ниҳоят олисдан бир дарахт кўринибди. Эмаклаб бўлса-да, ўша дарахт соясига етиб борибди. Энди бошимда соям бор, ўлмайман деб дарахт остига чўзилибди. Осмонга қараб ётса, дарахт шохига иккита қушча келиб қўнибди. Йўловчи қизиқсиниб бу икки жониворга тикилибди. Қушчалар япроқлар орасидаги шохчаларга қўниб олиб, бир-бирига сўз қотибди:

– Қара, ана шу соя-салқинга етгунча барча шерикларимиз жазирамадан қирилиб, ўзларини тап-тап ерга ташлади. Фақат биз иккимизгина бу дарахтга эсон-омон келиб қўндик.

– Ана шу дарахтни экканга раҳмат,– дебди иккинчиси, – агар ана шу дарахт бўлмаганида иккаламиз ҳам ярим йўлда ўлиб кетар эдик.

– Нимасини айтасан. Шундай жойда дарахт экканнинг етти пуштига раҳмат-е!

Дарахт тагида ётган йўловчи бирдан ҳушёр тортибди. Шунча йил яшаб умрида бировдан раҳмат сўзини эшитмаган экан. Каллaсига дарров бир ўй келибди. Ана шу дарахтни сотиб олса, у ҳам раҳмат эшитади. Қушдир, йўловчидир барибир шу гапни айтади.

Ўрнидан турибди-ю, дарахт эккан одамни излаб кетибди. Юриб-юриб, суриштириб-суриштириб топибди.

– Фалон жойдаги дарахтни сиз экканмисиз?

– Ҳа.

– Ана шу дарахтни менга сотинг.

– Текинга олаверинг,– дебди дарахт эккан.

– Йўқ, — дебди йўловчи,– нархини айтинг, қанча бўлса тўлайман.

–Олинг, текин, деяпманку!

Йўловчи астойдил ёлворишга тушибди.

– Жон амаки, шу дарахтни менга сотинг. Мени кўп қийнаманг.

Боғбон ҳайратга тушибди. Бир пайт эккан дарахти бўлса. Ке, дебди, бир синаб кўрай-чи.

– Фалон сўм десам оласизми?

–Оламан.

– Унда ана мунча берасиз.

Йўловчи сўралган пулни дарахт экканга бериб, хурсанд изига қайтибди. Дарахт энди ўзимники бўлди, олқишу раҳмат меники бўлади, деб сотиб олган дарахти соясига чўзилибди. Кўп ўтмай икки йўловчи келиб ундан нарига чўкибди. Дарахт тепасига тикилиб туриб бири-бирига сўз қотибди.

– Оғайни, бу дарахтни эккан одам жуда аҳмоқ экан. Биз томонларда йўловчи ўтадиган жойларга мевали, ҳеч бўлмаса аччиқ олма дарахтини экишади. Чанқоқ босди бўлади деб. Мана соя бору сув йўқ. Томоғимиз эса қуриб кетаяпти. Эккан одам бу ёғини ўйламаган экан-да.

– Бунинг учун биродар, катта фаҳму фаросат керакда, – дебди шериги.

Бу сўзларни эшитган, ҳалиги дарахт сотиб олган йўловчи сапчиб ўрнидан турибди-ю, орқасига қайтибди. Эсига бировнинг дарахтини ўтин қилиб ёққани, ўзгалар боғи мевасини егани, ўзгалар дарахти ёғочидан уй қургани тушибди. Ўша кундан бошлаб, бор ишини йиғиштириб, йўл, ариқ бўйларига мевали дарахт экишга киришибди. Ана шундан сўнггина унга ҳам раҳмат ёғилиб келаверибди...

– Зўр, экан, – деди Музроб, – юринг бу ҳикоянгизни қўшнимга ҳам айтиб беринг.

Бунинг бариси кечаги кундан бугунимизга ўтган воқеалар. Фақат эртак эмас. Бугун ҳар биримизнинг қўли очиқлигимиз, ривоятдаги йўловчи каби ҳамиятимиз бўлиши керак. Ана ўшанда биз дунё ичра ўз дунёмизни яратамиз.

Сафар БАРНОЕВ.

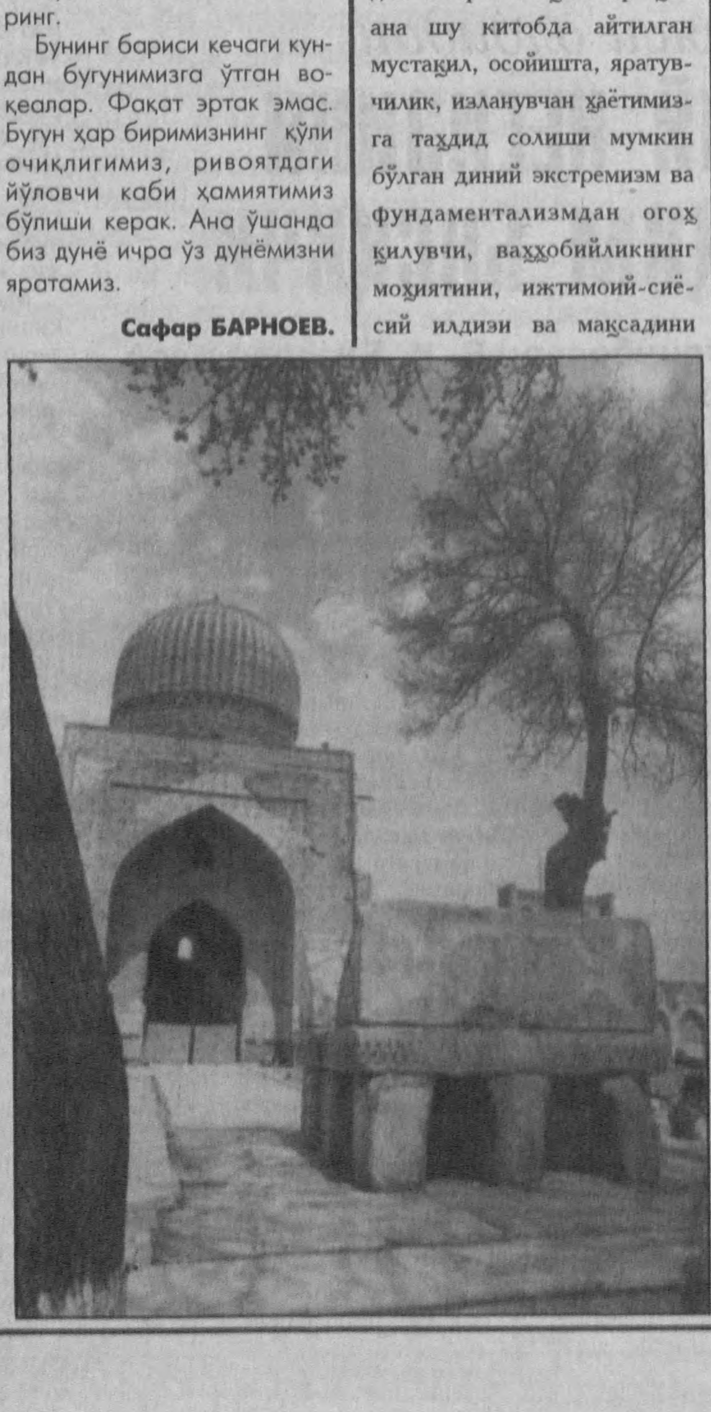

• АКС-САДО

ОГОҲЛИК ҲАҚИҚАТИ

Йўлбошчимизнинг «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида: хавфсизликка таҳдид, барқарорлик шартлари ва тараққиёт кафолатлари» асаридаги «Огоҳ бўлинг, одамлар!», деган даъвати ҳамиша бонг ургандек жаранглаб турувчи, бебаҳо қадриятлар — ўз мустақиллигимизни, тинчлигимизни, жамиятда миллатлар ва фуқаролар ўртасидаги тотувликни кўз қорачиғидай асрашга иштиёқманд халқимизнинг қалб садосидир. Бинобарин, беназир эркимизни қандай тасарруф этиш, уни бугунги мураккаб ва баъзан шафқатсиз дунёдаги ҳаддан зиёд монеъликлардан сақлаш ҳар биримизга боғлиқдир.

«Халқ сўзи» газетасида чоп этилган «Кўнгилдаги бузилиш» сарлавҳали уч қисмдан иборат мақолалар ҳам ана шу китобда айтилган мустақил, осойишта, яратувчилик, изланувчан ҳаётимизга таҳдид солиши мумкин бўлган диний экстремизм ва фундаментализмдан огоҳ қилувчи, ваҳҳобийликнинг моҳиятини, ижтимоий-сиёсий илдизи ва мақсадини очиб берувчи ҳозирги кунда ниҳоятда долзарб бўлган масаланинг ойдинлашишига кўмак берадиган зарур чиқишдир. Зеро, ваҳҳобийлик ўзига хос мураккаб диний-сиёсий ҳодисадир. Экстремист ваҳҳобийлар юртимиз заминида пайдо бўлмаган, ташқаридан мамлакат сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ва маънавий ҳаётига аралашиш ниятида тиқиштирилаёттан, мусулмонларнинг тарихий тараққиёт натижасида турмуш тарзига айланиб қолган борлиғига тўғридан-тўғри оммавий қарши чиқишга даъват этмоқда.

Шариатнинг моҳияти ва мақсади кишиларнинг тинч, тотув, дўст, биродар бўлиб яшашини ташкил қилишга қаратилганлиги аён. Ҳадиси Шарифда «шариатда бўлмаган нарсаларни пайдо қилганларга йўл берган кишиларга Оллоҳ таолонинг лаънати бўлсин» деб таъкидланади. Бундан кўринадики, исломда диний ташвиқотдан кўра, маънавий даъват кучли ҳисобланади. Демак аниқки, пайғамбар номидан ёлғонларни тўқиб чиқарувчилар, ўзини бошқалардан эътиқоди, мусулмонлиги учун устун қўювчилар исломда ҳамиша қораланиб келинади. Диндан ҳокимият учун курашда фойдаланишга интилиш, ақидапарастликни ёйиш орқали мусулмонларнинг давлатга ишончини йўққа чиқаришга ҳаракат ҳам худди шундай номаъқул фаолият ҳисобланади. Бугун диний экстремизм ва фундаментализмнинг ваҳҳобийлик шаклидаги хавфини халқ фақат сабр тоқат, бирдамлик, ақл-заковат, ўз ватанига, халқига садоқатлилиги, маънавий етуклиги, иймонлилиги билан енгиши мумкин.

Шахс дунёқарашни, ахлоқини эркин танлаши учун, зўравонлик, тазйиққа қарши тура олиши, керак бўлса унга қарши кураша олиши учун у бир талай ижобий сифатлари билан бирга чуқур илмли бўлиши керак. 1997 йил 29 августда республика Олий Мажлисининг IX сессиясида қабул қилинган «Таълим тўғрисида»ги Қонун ҳамда Кадрлар тайёрлаш бўйича Миллий дастур бу масаланинг янада такомиллашиши ва истиқболли режаларга кўра ривожланишида муҳим роль ўйнайди.

Мазкур ҳужжатларда қўйилган талаблардан келиб чиққан ҳолда биз бугун олий ўқув юртларида ўқитилаётган фанлар, уларнинг дастурлари, дарсликлар, ўқув қўлланмаларини жиддий қайта қараб чиқмоғимиз зарур. Бу йўналишда айниқса ижтимоий-гуманитар фанлар бўйича қилинадиган ишлар алоҳида эътиборга лойиқ. Бизнинг фикримизча, бу борада биринчи навбатда ижтимоий-гуманитар фанларнинг кетма-кет ўқитилишига кўра системасини ишлаб чиқиш, иккинчидан ҳар бир фаннинг мазмунини бойитиш устида жиддий ишлаш муҳимдир.

Шунингдек, кишиларда илмий ҳаёт фалсафаси мушоҳадаси, тасаввури ва қадрини шакллантирсак, ҳаётимизда ваҳҳобийликка ўхшаш турмушимиз учун ғайритабиий бўлган ҳар қандай даъватларга ҳушёр қарашимиз ва уларга принципал баҳо беришимиз, қарши курашишимиз енгил кўчади.

Талабалар ҳам, жамият аъзоларимиз ҳам қанчалик билимли бўлсалар улар диний нуқтаи назардан ҳам, дунёвий қадриятлар нуқтаи назаридан ҳам, давлатимизнинг талаби нуқтаи назаридан ҳам иззатга, ҳурматга лойиқ инсонлар ҳисобланади. Муҳаммад алайҳиссаломнинг «Барча муслим ва муслималар илм ўрганишлари фарз» деган муқаддас васияти биз учун катта маънавий аҳамиятга эга.

Республика Олий Мажлисининг IX сессиясида Йўлбошчимиз юқори малакали онгли мутахассис кадрлар тайёрлаш муаммосининг бугунги энг долзарб, эртанги тақдиримизни ҳал қилувчи масала эканлигига тўхталиб, «Фақатгина чинакам маърифатли одам инсон қадрини миллат қадрини бир сўз билан айтганда, ўзлигини англаш, эркин ва озод жамиятда яшаш, мустақил жамиятимизнинг жаҳон ҳамжамиятида ўзига хос муносиб, обрўли ўрин эгаллаши учун фидойилик билан курашиши мумкин», деган эдилар.

Ҳақиқатан ҳам бугунги мураккаб ижтимоий жараёнларга объектив баҳо бериш, ҳар қандай маданиятдан яхшисини олиб, ёмонини супуриб ташлаш фуқароларимизнинг маънавиятини янада оширишни жиддий талаб қилади. Огоҳлик — буюк қудрат. Огоҳлик ҳаётимиз учун ёт бўлган унсурларга қарши курашда муҳим маънавий қурол ролини ўйнайди.

Бизнинг тараққиётимиз шундай қудратли тўлқинки, у ўзида барча ижобий ва изланувчан кучларни уюштирган, огоҳлик эса уларнинг бош тамойили ҳисобланади.

М. ШАРИФХЎЖАЕВ,
Тошкент молия институти ректори, академик.
Н. МАМАТОВ,
фалсафа фанлари доктори, профессор.

ИСЛОҲОТЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ НЕГИЗИНИ МУСТАҲКАМЛАШНИНГ МУҲИМ БОСҚИЧИ

(Давоми. Боши 1-бетда).

Бироқ ислоҳотларни чуқурлаштиришнинг ҳозирги босқичида ўзгариб бораётган турмуш шароитлари ва талабларига мувофиқ қишлоқ хўжалигини ривожлантиришнинг ҳуқуқий негизини такомиллаштириш зарурияти юзага келди. «Бошқача айтганда, қишлоқ хўжалигини ислоҳ қилиш амалиёти ва мақсадларидан унинг ҳуқуқий асосини такомиллаштириш жараёни ортда қолмоқда» — деб ҳақли равишда таъкидлаб ўтган эди юртбошимиз Ислом Абдуғаниевич Каримов Олий Мажлиснинг ўнинчи сессиясида сўзлаган нутқида.

Республикамиз иқтисодиётининг аграр шўъбасидаги ислоҳотларни янада чуқурлаштиришга доир бир туркум қонун лойиҳаларини парламентнинг бўлажак сессияси кун тартибига киритиш ҳам ана шу қатъий қоидалар билан боғлиқ. Ер кодекси, қишлоқ хўжалиги кооперативи, фермер хўжалиги ва деҳқон хўжалиги тўғрисидаги қонунлар лойиҳалари ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Давлат Ер кадастри қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотларни чуқурлаштиришга қаратилган қонун ҳужжатларидир.

Олий Мажлиснинг ўнинчи сессиясида биринчи ўқишда қабул қилинган ва сўнгра умумхалқ муҳокамаси учун матбуотда эълон қилинган Ер кодекси лойиҳасида деҳқонларнинг ерга, ишлаб чиқариш воситаларига бўлган муносабатини ўзгартириш, қишлоқ хўжалиги меҳнаткашларининг даромадларини уларнинг меҳнатлари улушига бевосита боғлиқ қилиб белгилаш масалаларига катта эътибор берилган. Бунда қишлоқ хўжалиги учун мўлжалланган ерлар давлат мулки объекти ҳисобланади. Қишлоқ хўжалигидаги йирик товар ишлаб чиқариши, пахтачилик, ғаллачилик ишлаб чиқариши — ер участкаларига доимий эгалик қиладиган ҳамда ундан белгиланган мақсадга қатъий мувофиқ тарзда фойдаланадиган қишлоқ хўжалиги кооперативлари (ширкатлари) томонидан амалга оширилади. Шунингдек, қонун лойиҳасида қишлоқ хўжалиги маҳсулоти ўрта товар ишлаб чиқариши — ер участкалари асосан узоқ муддатли ижарага бериладиган фермер хўжаликлари томонидан, майда товар ишлаб чиқариши эса — ер участкалари бир умрга мерос тариқасида эгалик қилиш ҳуқуқи билан бериб қўйилган деҳқон хўжаликлари томонидан амалга оширилади.

Республика агросаноат мажмуини янада ислоҳ қилишни давом эттириш — қишлоқ хўжалиги корхоналарини ташкил этишни ҳамда улар фаолиятининг принциплари ва механизмлари тизимини, қишлоқда кооперация асосларининг тикланишини қайта кўриб чиқишни талаб этади. «Қишлоқ хўжалиги кооперативи тўғрисида»ги Қонун лойиҳасига мувофиқ қишлоқ хўжалиги кооперативи (ширкати) пай асосида ташкил этиладиган корхонанинг асосий шакли бўлиб қолади. Кооператив умумий йиғилишининг қарори билан кооператив аъзолари ўртасида тақсимланадиган пай фонди ҳамда тупроқ самарадорлигини, ирригация-мелиорация иншоотлари ҳолатини яхшилаш, техника сотиб олиш, ижтимоий ва ишлаб чиқариш инфраструктурасини ривожлантириш юзасидан тадбирларни ўтказиш учун мўлжалланган бўлинмас фонд ташкил этилади.

«Фермер хўжалиги тўғрисида»ги Қонун лойиҳасида фермер хўжаликларини қорамоллар бош сони бўйича белгиланган шартларга ҳамда ижара учун ажратиладиган ер участкалари ҳажмларига риоя қилган ҳолда ташкил этиш назарда тутилади.

«Деҳқон хўжалиги тўғрисида»ги Қонун лойиҳасида деҳқон хўжаликларини ташкил этиш ва уларни қишлоқда хўжалик юритишнинг устувор шаклларидан бирига айлантириш тартиби белгиланган. Шунингдек, унда деҳқон хўжалигини юритиш учун фуқароларга бериладиган ер участкалари ҳажмини уларнинг жойлашган ери ва аҳволига боғлиқ тарзда ажаатиш кўзда тутилган. Деҳқон хўжалигини юритишга кетган вақт, Пенсия жамғармасига тегишли бадаллар тўланган тақдирда, умумий меҳнат стажига киритилади.

Газетхонларда деҳқон хўжалиги фермер хўжалигидан нимаси билан фарқ қилади? — деган савол туғилиши мумкин.

Биринчи фарқи — ердан фойдаланишда. Деҳқон хўжалиги, мен юқорида айтиб ўтганимдек, ерга бир умрга мерос қилиб қолдирилган тарзда эгалик қилиш ҳуқуқига, фермер хўжалиги эса узоқ муддатли ижара ҳуқуқига асослангандир.

Иккинчи фарқи — деҳқон хўжалиги фермер хўжалигидан фарқли равишда кўпроқ майда товар ишлаб чиқариш учун ташкил этилади.

Учинчи фарқи — фермер хўжалиги — юридик шахс ҳуқуқига эга бўлган мустақил хўжалик юритувчи субъект бўлиб, деҳқон хўжалиги эса бундай мақомга эга эмас.

Тўртинчи фарқи — деҳқон хўжалигида ер участкасининг ҳажми қонун билан чеклаб қўйилади. Фермер хўжалигида эса — ишлаб чиқариш фаолиятининг хусусияти ва ҳажмига боғлиқ.

Ва ниҳоят, **бешинчи фарқи** — деҳқон хўжалигида ёлланма ишчи кучидан фойдаланиш назарда тутилмаган, фермер хўжалигида эса ёлланма ишчилар билан меҳнат шартномалари тузиш мумкин.

Умуман олганда, деҳқон ва фермер хўжаликлари бир-бирини тўлдиради, деҳқонларимизга ерда хўжалик юритишнинг ўзларига энг қулай бўлган шаклини танлаш имконини беради.

— Маълумки, бу йил мамлакатимиз Президенти И. А. Каримов ташаббуси билан Оила йили деб эълон қилинган. Шу муносабат билан Олий Мажлис депутатлари муҳокамасига иккинчи ўқишда киритилаётган Оила кодекси лойиҳаси республикамиз жамоатчилигининг эътиборини тортди. Матбуотда эълон қилинганидан сўнг бу ҳужжат умумхалқ муҳокамаси пайтидаёқ аҳоли ўртасида катта қизиқиш уйғотди. Сизнинг назарингизда Оила кодексининг ўзига хос хусусиятлари, мақсади ва ижтимоий аҳамияти нималардан иборат?

— Мамлакатимизда юз бераётган туб ўзгаришлар амалда жамият ҳаётининг барча соҳаларини қамраб олгандир. Оиланинг ўрнини ошириш борасида ҳам кенг кўламли чора-тадбирлар белгиланган. Шахс манфаатларини, оналик ва болаликни муҳофаза этишни ҳисобга олган ҳолда оила муносабатларининг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш бу тадбирларга кирадиган долзарб вазифалардан биридир. Ўзбекистоннинг халқаро ҳуқуқий муносабатлари кенгайганлиги, бир қатор халқаро шартномаларнинг имзоланиши ва ратификация қилиниши ҳам Оила кодексининг қабул қилинишини тақозо этди. Оила кодекси лойиҳасининг парламентдаги муҳокамаси «Оила, унинг муаммолари ва келажаги доимо давлат ва жамиятнинг диққат марказида бўлмоғи лозим» шиори остида ўтаётгани ҳам чуқур рамзий маънога эга.

Белгиланган тартибда қайд қилинган никоҳни эътироф этиш, уни тузиш шартларини белгилаш, никоҳни расмийлаштириш пайтидаги таъқиқлар рўйхати — мустаҳкам оила тузишдан олдин бўладиган муносабатларни давлат йўли билан тартибга солишнинг асосини ташкил этмоқда. Никоҳдан ўтаётган шахсларни, уларнинг ўзаро розилиги билан тиббий кўрикдан ўтказилиши мумкинлиги Кодексда биринчи марта назарда тутилмоқда. Суд орқали никоҳдан ажралишни расмийлаштириш тартиби ҳам ўзгартирилган.

Оила кодекси лойиҳасида эр билан хотиннинг шахсий ҳуқуқ ва мажбуриятлари рўйхати кенгайтирилган. Эр-хотиннинг умумий мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиши билан боғлиқ масалалар батафсил тартибга солинган. Никоҳ шартномаси тушунчаси Кодексга киритилган жиддий янгиликдир. Қариндош-уруғчиликни белгилаш билан боғлиқ масалалар ҳам биринчи марта қонун даражасида қайд этилгандир.

Оила кодекси лойиҳасида ота-оналарнинг ўз фарзандларини фақат тарбиялаш борасидаги эмас, балки уларнинг таълим олишлари учун зарур шарт-шароитлар яратиш борасидаги ҳуқуқ ва мажбуриятлари ҳам белгилаб қўйилган. Бу қоида ўсиб келаётган авлодга зарур даражада таълим беришни давлат томонидан таъминлашнинг ҳуқуқий шарт-шароити бўлиб хизмат қилади. Ота-оналик ҳуқуқларидан маҳрум этиш ёки уни тиклашга тааллуқли масалалар янада аниқ тартибга солинган. Биринчи марта оилага доир қонун ҳужжатларида боланинг ўз мулкига эга бўлиш ҳуқуқи қайд этилади.

Оила кодекси лойиҳасида оила тўғрисидаги конститутциявий қоидалар янада ривожлантирилди, оила, оналик ва болаликни давлат томонидан ҳимоя қилиш принциплари мустаҳкамлаб қўйилди. Бу эса мамлакатимиз раҳбарияти ижтимоий жиҳатдан ишончли кафолатланган адолатли фуқаролик жамияти барпо этиш учун аниқ мақсадни кўзлаб иш олиб бораётганлигининг яна бир ёрқин далилидир.

— Парламент бўлажак сессиясининг дастлабки кун тартибида, бизнинг назаримизда, жамиятимизни янада демократлаштиришнинг истиқболи билан боғлиқ бўлган иккита масала бор. Булар «Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси тўғрисида»ги (иккинчи ўқишда) ҳамда «Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги (янги таҳрирда) қонунлар лойиҳаларидир. Бу ҳужжатларнинг янги жиҳатлари хусусида гапириб берсангиз.

— 1994 йилда қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов тўғрисида»ги Қонунда сайлов комиссияларини ташкил этишнинг асосий принципларини белгилаб қўйилганди. Кейинроқ «Марказий сайлов комиссияси тўғрисида» Низом ишлаб чиқилиб, унда ушбу комиссиянинг асосий ваколатлари, шунингдек, Марказий сайлов комиссияси фаолиятини тартибга солувчи масалалар ўз ифодасини топди. Бироқ республикамизда ва бошқа мамлакатларда тўпланган тажриба сайловларни ташкил этиш, уларга тайёргарлик кўриш ва ўтказиш иши мустақил ва доимий фаолият кўрсатувчи органнинг зиммасига юкланиши лозимлигини кўрсатди. Айнан шуни ҳисобга олиб, Марказий сайлов комиссиясининг ҳуқуқий мақомини ва унинг ваколатларини белгилаб берувчи Қонун лойиҳаси тайёрланди.

Марказий сайлов комиссияси сайлов комиссиялари ҳамда референдум ўтказувчи комиссиялар тизимига бошчилик қилади, республиканинг бутун ҳудудида Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови, Олий Мажлисга сайлов ва референдум тўғрисидаги қонунларнинг ижроси устидан назоратни амалга оширади, уларнинг бир хилда қўлланилишини таъминлайди. Комиссия ўз фаолиятини доимий асосда амалга оширади, қонунийлик, коллегиалик принципларига амал қилади ва сайловчиларнинг ўз хоҳиш-иродаларини эркин билдиришларини таъминлайди.

«Виждон эркинлиги ва диний ташкилотлар тўғрисида»ги Қонун ҳақида тўхталадиган бўлсак, у 1991 йилда қабул қилинган. Кейинги етти йил давомида Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, Фуқаролик кодекси, бир қатор бошқа қонунлар қабул қилинганлиги муносабати билан ушбу қонунга ҳам ўзгариш ва қўшимчалар киритилмоқда. Бу ҳуқуқий ҳужжатнинг янги таҳрирдаги матни ҳар бир фуқаронинг виждон эркинлиги ва динга эътиқод қилишдан иборат конституциявий ҳуқуқларини таъминлашга қаратилгандир. Айни вақтда янги таҳрирдаги қонун Конституцияда эълон қилинган дунёвий, инсонпарвар, демократик ҳуқуқий давлат қуриш вазифаларини ҳимоя қилишга қаратилган қатор принципиал нормалар билан тўлдирилган. Бундай давлат эса умуминсоний қадриятларга асосланган бўлиб, шунга биноан инсон, унинг ҳаёти, эркинлиги, шаъни, қадр-қимматидан ва бошқа ажралмас ҳуқуқларидан иборат бўлади. Бундан ташқари, Қонуннинг янги таҳририда виждон эркинлиги ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги халқаро ҳуқуқ талаблари ҳисобга олинган.

— Парламентнинг ўн биринчи сессиясида муҳокама қилиш мўлжалланаётган масалалар орасида Олий Мажлис ва унинг раҳбариятининг 1997 йилдаги фаолияти ҳамда Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили фаолияти тўғрисидаги ҳисоботлар бор. Уларнинг моҳияти нимада?

— Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига биноан Олий Мажлис Раиси ва унинг ўринбосарлари ҳар йили депутатлар олдида ҳисобот берадилар. Бу конституциявий нормага Олий Мажлис ўз фаолиятининг дастлабки йилларидаnoқ изчил риоя қилиб келмоқда. Босиб ўтилган йўлни таҳлил қилиш бизга ўз ютуқ ва камчиликларимизни, ҳал этилмаган муаммоларимизни ва келгусидаги вазифаларимизни яхшироқ англаш имконини беради. Қонунлар тайёрлаш — ҳар бир қадамни чуқур ўйлаб босишни талаб этувчи мураккаб жараён.

Олий Мажлис ва унинг раҳбариятининг 1997 йилдаги фаолияти тўғрисидаги ҳисоботда мазкур календарь даврида парламент ишининг энг муҳим барча йўналишлари — қонунлар тайёрлаш, назорат-таҳлил фаолияти, парламентлараро алоқаларни мустаҳкамлаш, фуқароларнинг ёзма ва оғзаки мурожаатларини кўриб чиқиш бўйича фаолият атрофлича таҳлил этилади.

Инсон ҳуқуқлари бўйича вакилнинг 1997 йилдаги фаолияти тўғрисидаги ҳисобот ҳам биз учун жуда муҳим. Ўйлаймизки, бу ҳисоботда ҳам ўйлаб кўришга арзигулик ахборот етарли даражада бўлади, Ўзбекистонда инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш борасида амалга оширилган ишлар жиддий таҳлил этилади. Шуни эслатиб ўтиш лозимки, республика парламенти ўтган йили бу демократик институтнинг ривожи учун муҳим бўлган «Олий Мажлиснинг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (омбудсман) тўғрисида»ги Қонунни қабул қилди.

Кўриб турибсизки, Олий Мажлиснинг ўн биринчи сессияси кун тартиби жуда тиғиз. Суҳбатимизда айтиб ўтилган масалалардан ташқари, чет эллик инвесторларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш кафолатлари ва чора-тадбирлари тўғрисидаги, гаров тўғрисидаги, аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги, «Ўзбекистон Республикаси халқ устаси» фахрий унвонини таъсис этиш сингари қонун лойиҳаларини ҳам муҳокама қилиш мўлжалланмоқда. Қатор қонунларга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш, Ўзбекистон билан бошқа давлатлар ўртасида тузилган шартномалар ва битимларни ратификация қилиш кўзда тутилмоқда.

Бўлажак сессиянинг иш жадвали бунчалик тиғиз бўлиши барчамизнинг зиммамизга уюшқоқлик билан, аниқ ва юксак савияда ишлаш мажбуриятини юклайди. Тайёргарлик даврида эса бунинг учун барча шарт-шароитлар яратилди. Аминманки, Олий Мажлиснинг навбатдаги, ўн биринчи сессияси ислоҳотларимизнинг ҳуқуқий негизини мустаҳкамлаш, келажаги буюк бўлган демократик жамият қуриш йўлида яна бир муҳим босқич бўлади.

ШАРҲЛОВЧИ НИГОҲИ

РОССИЯДА ҲУКУМАТ ТАНГЛИГИ БАРТАРАФ ЭТИЛАДИМИ?

Маълумки, Россияда уч ҳафтадан бери давом этаётган ҳукумат танглиги бугун ўз ечимини топиши керак. Давлат думаси депутатлари мамлакат Бош вазири лавозимига ўттиз беш ёшли Сергей Кириенко номзодини тасдиқлаш масаласини сўнгги бор кўриб чиқадилар. Мабодо бу гал ҳам С. Кириенко номзоди ўтмаса, Президент Конституциядаги ўзига берилган ваколатдан келиб чиқиб, мамлакат парламентини тарқатиб юборишга мажбур бўлади.

Давлат думасининг палата Кенгаши сешанба кунги йиғилишда Бош вазирликка номзод масаласини 24 апрелда кўриб чиқишга қарор қилди. Лекин навбатдаги овоз бериш жараёни қай тартибда ўтказилиши ҳозирча аниқ эмас. Эсингизда бўлса, ўтган жума куни овоз бериш очиқ тарзда ўтказилиб, депутатларнинг аксарият кўпчилиги (271 нафари) С. Кириенко номзодига қаршилик билдирганди. Бунда ноиблар ўз фракциялари раҳбариятининг кўрсатмаларига амал қилишганди, чоғи. Энди бугунги овоз бериш нафақат Бош вазир тақдирини, балки дума депутатларининг ҳам тақдирини ҳал қилиши аниқ.

Очиғини айтганда, Думанинг эҳтимолий тарқатилиши масаласи коммунистлар ва «Яблоко» блоки раҳбарларини унчалик чўчитмаяпти, шекилли, улар «биз навбатдаги парламент сайловларига тайёрмиз», деган фикрни билдиришмоқда. Жумладан, шу ҳафтанинг бошида Красноярскда ўз вакилини губернаторлик лавозимига сайлаш арафасида қўллаб-қувватлаш учун келган РФКП етакчиси Г. Зюганов учинчи бор овоз беришда ҳам унинг фракцияси аъзолари Кириенкони «йиқитиши» турган гаплигини таъкидлаган.

Дарвоқе, 23 апрель куни бўлиб ўтган партия пленумида коммунистлар (эслатиб ўтамиз, улар Думада 133 овозга эга) Президент учинчи бор тавсия этаётган С. Кириенко номзодини рад этиш-этмаслик масаласини кўриб чиқдилар. Шундан хулоса қилиш мумкинки, бугунги овоз бериш осон кечмайдиганга ўхшайди. Бундай дейишимизнинг яна бир сабаби бор. Коммунистларнинг думадаги «салафдошлари» — «Народовластие» ва аграр (деҳқонлар) блоки (булар Думада 79 овозга эга) аъзоларининг 40 нафари РФКП томонидан қўлланган ҳолда парламентга сайланган бўлиб, улар ҳам агар «партия буюрса» қарши овоз беришлари мумкин. Айни чоқда «муросасиз» «Яблоко» блоки (улар Думада 44 овозга эга) раҳбари эски позиция ўзгармаганлигини, яъни овоз беришда коммунистлар билан мақсадлари «муштарак»лигини таъкидламоқда. Бу масаланинг бир томони. Иккинчи томони шундаки, РФКП аъзолари учун аввалига вазиятни ғоят мураккаблаштириб, сўнгги пайтда аҳдларидан қайтиш «анъана»си ҳам хос. Қани, бу гал улар ўз сўзларида тура олармиканлар?

Кириенко номзодини тўла қўллаб-қувватлашга ҳозирча фақат Жириновскийнинг «лочинлари», «Россия минтақалари» блоки ва «Россия — бизнинг уйимиз» жамоатчилик ҳаракати розилик билдирмоқда. Таҳлилчилар фикрига қараганда, пировард натижа барибир овоз беришнинг қай тахлитда ўтказилишига кўпроқ боғлиқ бўлади. Агарда депутатлар очиқ овоз беришни танласалар ўтган жумадаги натижа (115 овоз) такрорланиши эҳтимолдан ҳоли эмас. Яширин тарзда овоз беришда кутилмаган «фатво» олиниши ҳам мумкин.

Бир ойдан бери давом этаётган ҳукумат танглиги мамлакат иқтисодиётига катта зарар етказаётганлиги аниқ. Буни тушуниб етган Россия Федерация Кенгаши аъзолари — кўпгина губернаторлар Давлат думаси ноибларига С. Кириенко номзодини тасдиқлашни тавсия этишмоқда. Бироқ қуйи палата депутатлари сенаторлар тавсиясини назарга илиши, чамаси, даргумон. Давлат думаси Мудофаа қўмитаси раиси ўринбосари Алексей Арбатовнинг таъкидлашича, «Давлат думаси ҳозирги таркибининг тарқатилиб юборилиши амалда ҳал бўлган».

Сўл кучларнинг Думадаги айрим вакиллари ҳатто Борис Ельциннинг президентлик ваколатини бекор қилишни дафъатан истаб қолишди. Бунинг сабаби бор. Агарда депутатлар импичмент масаласини ўртага қўйсалар, Конституцияга мувофиқ, давлат бошлиғи Думани бирданига тарқатиб юбориш ҳуқуқидан фойдалана олмайди. Айни шу мақсадни кўзлаб, депутатлар орасида имзо тўплаш бошлаб юборилган. Ҳозирча 90 нафар депутат имзоси йиғилган. Аммо бу йўналишдаги иш вақтинчалик тўхтатилиб турилибди. Чамаси, бу масала Бош вазир номзодини тасдиқлаш жараёнидан кейин, агар депутатлар танг ҳолатга тушиб қолсалар, кун тартибига қўйилиши мумкин.

Хуллас, Россия ички сиёсий аҳволи ҳозирча ноаниқлигича қолмоқда. Кучлар нисбати кун сайин эмас, балки соат сайин ўзгариб турибди. Манфаатлар тўқнашуви давом этмоқда. «Бугун ким кимга иттифоқдош эканлигини аниқ айтиш қийин. Аммо ҳамма-ҳаммага душман эканлиги кундек равшан», деб ёзади «Известия» газетаси. «Ўзи иқтисодий оғир шароитда Думани тарқатиб юбориш ёки қайта сайловлар ўтказиш кимга зарур бўлмоқда?» савол қўяди газета ва бу янги Думада бугунгидагидан кўра кўпроқ мандатга эга бўлишни истаётган партиялар ва жамоатчилик ҳаракатлари интилишларига мос келишини таъкидлайди. Шу боис ҳам жаноб Зюганов мабодо Давлат думасига муддатидан илгари сайловлар ўтказиладиган бўлса, мухолифат Дума янги таркибининг қарийб 90 фоизини эгаллашини айтмоқда.

«Известия» газетасининг таъкидлашича, бу жараёндан ўзига хос манфаат излаётган яна бир томон борки, бу – йирик матбуот магнатларидир. Мамлакат миқёсидаги сайлов компаниясининг бошланиши матбуот магнатларига катта миқдорда молиявий фойда келтириши ҳамда бир ярим йилдан кейин эмас, айни чоқда ўз обрўсини янада мустаҳкамлаб олиш имкониятларини беради.

«Россия ҳукуматининг навбатдаги тангликка дуч келиши мамлакат раҳбарининг олдиндан айтиб бўлмайдиган қарорлар қабул қилиши билан ҳам боғлиқ. Агарда ҳокимият раҳбарлари бундан кейин ўз саъй-ҳаракатлари натижаси қандай бўлишини олдиндан билишни ўрганмасалар, Россияда барқарорлик таркиб топиши амримаҳолдир», деб ҳисоблайди «Независимая газета». Думани тарқатиб юбориш мамлакатда сиёсий ва иқтисодий барқарорликни истамаётган кучларга жуда қўл келади. Барқарор вазиятда мулкни, ҳокимиятни ва пул оқимини осонликча, текинга қўлга киритиш қийин, чунки – уларнинг аниқ эгаси бўлади. Талатўп замонда эса муҳим масалалар ур-йиқит, дўқ-пўписа, бақир-чақир билан ҳал қилиниб қолиниши ҳам эҳтимолдан ҳоли эмас. Бунинг пайида юрганлар, бугунги Россиядаги ҳолатнинг кўрсатишича, анчагинадир.

Кеча Россия Президенти Б. Ельцин икки палата раҳбари Е. Строев ва Г. Селезнев билан «давра суҳбати» ўтказди. Суҳбатда ҳукумат танглигини бартараф этиш масаласи муҳокама қилинди. Мамлакат бошлиғи депутатларга, мажозий қилиб айтадиган бўлсак, дарахтни кесишдан олдин унинг устида ўзлари ҳам ўтирганликларини эслаб қўйсалар ёмон бўлмаслигини уқтирди. Дарҳақиқат, ноиблар фракция раҳбарлари гапига кириб, пировардида «эшоним деб эшагидан», яъни депутатлик мандатларидан айрилиб қолишлари мумкин. Нима бўлганда ҳам Сергей Кириенконинг аҳволи мақтанарли эмас. Чунки у Дума тасдиқлайдими-йўқми, барибир Бош вазирликка тайинланар экан, мамлакатда бугунги кунда юзага келган оғир иқтисодий вазиятни барқарорлик ва ривожланиш сари буришига тўғри келади. Бунга унинг кучи ва салоҳияти етармикин? Вақт одил ҳакам дейдилар. Бинобарин, ҳаммасини вақт кўрсатиши аниқ.

Аслиддин БОЛИЕВ.

ТЎКИН ҲАЁТ МАНБАИ

Ер кодекси лойиҳасининг барча боб, модда ва бандларини синчиклаб ўрганиб чиқдим. Мухбир сифатидаги ва кўп йиллик ҳаётий кузатувларимдан келиб чиқиб, қишлоқдаги иқтисодий ислоҳотларда туб бурилиш ясашга ҳуқуқий асос яратилаётганидан илк бор қониқиш ҳосил қилдим.

Нега? Чунки бу Кодекс одамлар онгида ҳанузгача сақланиб келаётган ерга бўлган нотўғри муносабатга бутунлай барҳам беради. Уни талон-тарож этишдан асрайди.Ерга эгалик ҳиссини уйғотиш орқали боқимандалик кайфиятига чек қўяди. Экин майдонлари мелиоратив ҳолатининг бузилиши олдини олиш, суғориш тармоқларини яроқли сақлаш, тупроқ унумдорлигини ошириб бориш, деҳқон манфаатдорлигини таъминлаш, мулкий муносабатларни қарор топтириш каби долзарб омилларга амал қилиш юзасидан раҳбар ходимлар масъулиятини оширади.

Сир эмас, ерга бўлган хўжасизларча муносабат туфайли Жиззах вилоятида қатор йиллар давомида орқага кетиш содир бўлди. Пахта ва ғалла ҳосилдорлиги пасайиб, режалар барбод этилди. Фақат охирги бир ярим йил ичида амалга оширилаётган иқтисодий дастурлар натижасида соҳада туб ўзгаришлар бўлаяпти. Ерлар кузда ҳайдалди, ғалла вақтида экилди. Зовурлар тозаланаяпти, шўр ювиляпти. Ерлар ўз эгаларига топширилди, мулк шакли ўзгартирилди.

Ўрганган кўнгил ўртанса қўймас, деганларидек ҳали ҳам эскича услубда ишлайдиган, боқимандалик касалига чалинган, ўз манфаатини одамларникидан устун қўядиган, қўшиб ёзишларга, ёлғон маълумот беришга ўрганиб қолган раҳбарлар онда-сонда бўлсаям учраб турибди.

Яқинда Кодекс лойиҳаси талабларига мос келадиган бир суд ҳукми билан танишиб қолдим. Жиззах туманидаги «Ўзбекистон» жамоа хўжалигининг бош ҳосилоти Абдуқодир Бутунбоев 16-бригада бошлиғи Муҳаммади Нурматовни экишга тайёрланмаган 31 гектар ерга ғалла сепишга мажбур қилади. Бригадир бундан бош тортади. Ҳосилот эса тўртта техникани далага олиб кириб уруғ эктиради. Бу даланинг тўққиз гектари умуман шудгорланмаган, қолган қисми сифатсиз ҳайдалиб, бегона ўт босиб ётарди. Вилоятда ислоҳотларнинг боришини ўрганаётган республика комиссияси бу ҳолатни аниқлаб, ер тўғрисидаги қонун ҳужжатлари талабини бузган мансабдор шахс устидан жиноий иш қўзғашни тавсия қилди. Туман суди бу ишни кўриб чиқиб, айбдорни жазолади. Экишга сарф қилинган 264 минг сўмлик харажатни тўлаш ҳам унинг гарданига юклатилди.

Бундай иш тутиш Абдуқодирга нима учун керак бўлди? Ерга номуносиб муносабатда бўлгани, талон-тарожликка йўл қўйгани учун шу тумандаги «Олтинсой», Ўсар Ҳотамов номли хўжалик раҳбарлари ишдан олинганини, маъмурий жавобгарликка тортилганини у билиб туриб тиконни босди, энди жабрини тортмоқда. Абдуқодирнинг асл мақсади битта эди. Тезроқ «ғалла экиб бўлинди» деган маълумот бериб масъулиятдан қутулиш. Афсуски, «тадбиркорлиги» иш бермади. Кодекс лойиҳасининг 84-моддасида ерлардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилиш устидан назорат ҳақида гап кетганда **«...махсус ваколатга эга бўлган давлат органлари айбдор мансабдор шахсларни ва фуқароларни маъмурий жавобгарликка тортиш, ер тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилиши туфайли етказилган зарарни тўлаш бўйича даъволар қўзғатиш, айбдор шахсларни жавобгарликка тортиш учун тегишли корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга тақдимномалар юбориш»** ҳуқуқига эга эканлиги қайд этилган.

Бу шуни билдирадики, ернинг «умрини» бекор ўтказган, ундан самарали фойдаланмаган, мелиоратив ҳолатини бузган, суғориш тармоқларини ишдан чиқаришга йўл қўйган ер эгалари бундан буён мазкур қонун ҳужжати асосида жавобгарликка тортиладилар.

Ерга нотўғри муносабат туфайли қўшни Пахтакор туманида ҳам айрим салбий ҳолатлар юз берди. Тумандаги ўн битта хўжаликдан еттитаси ўтган йилни яхши кўрсаткичлар билан якунлади. Бироқ пахтачиликдан 227 миллион, ғаллачиликдан 76 миллион сўмлик зарар кўрилди. Бунинг сабаби нимада? Амир Темур номли жамоа хўжалигида гектаридан 27 центнердан пахта олинди. Ўртани зовурнинг нариги томони ажратиб турган Акмал Икромов номли хўжаликда эса аранг 16 центнердан ошди. Ер айбдорми? Иқлим, тупроқ, сув шароити бир хилку! Ёки режани бажарган «Пахтакор» деҳқон-фермер хўжаликлари уюшмасини олиб кўрайлик. Пахта учун сарфланган харажат, олинган даромаддан 75 миллион сўм ортиқча бўлди.

«Ашуров ва ўғли» фермер хўжалигида ўн тўрт гектар сабзавотдан икки тонна ҳосил олинган. Содда қилиб айтганда, сепилган уруғлик харажатлари базўр қопланган. Ёки яна бир тадбиркор Б. Қўшбоқов 18 гектар майдонни қаровсиз қолдирган.

Бу гапларни туман кенгаши сессиясида ҳоким Ш. Исроиловнинг ўзидан эшитдик. Туманда суғориладиган ерларнинг ўттиз олти фоизи кучли ва ўртача шўрланган, унинг ҳажми йил сайин кўпайиб бораяпти. Нега десангиз ҳар уч йилда бир марта тозаланиши лозим бўлган коллектор-дренажларда иш ниҳоятда суст олиб борилмоқда.

Фаолияти тўхтатилиши лозим бўлган мустақил деҳқон, фермер хўжаликларини ҳамда мулк шакли ўзгарса-да, пировард натижаси ўзгармаётган хўжалик раҳбарлари билан эса туман ҳокимлиги, ер бериш ва ундан фойдаланишни назорат қилиш комиссияси, бошқа ваколатли органлар ҳамон муроса қилиб келмоқдалар. Қонунни ҳам ҳамма бир хил талқин қилавермас экан. Уни ўқиш бошқа, уқиб олиш бошқа. Кодекснинг 36-модда, 6 ва 10-бандларида «ердан белгиланганидан бошқа мақсадларда фойдаланилганида», «қишлоқ хўжалиги эҳтиёжлари учун бериб қўйилган ер участкасидан бир йил давомида фойдаланилмаганида» ер эгаларининг ерга бўлган ҳуқуқларини тугатиш кўзда тутилган. Яъни, ер ўзининг ҳақиқий эгасини топиши, ер билан тиллаша олмайдиганларга мулкдорлик ҳуқуқи берилмаслиги уқдирилади.

Қишлоқ хўжалигидаги ислоҳотларни чуқурлаштиришда, қишлоқ аҳолисининг турмуш фаровонлигини таъминлашда ушбу ҳужжатнинг аҳамияти катта бўлиши лойиҳадаёқ аён бўлиб турибди.

Ҳ. НАБИРАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

КЎҲИТАНГ ЯЙЛОВЛАРИДА

Гарчанд ўлкамизда баҳор кунлари давом этаётган бўлса-да, Сурхондарёга ёз кириб келгандай. Бу элнинг чўпонлари аллақачоноқ сурувлари билан ёзги яйловларга чиқиб кетишди. Айниқса, Боботоғ этаклари худди чўпонлар учун яратилгандай — кўм-кўк, сермайса, серажинғил.

Жарқўрғон тумани «Шарқ юлдузи» хўжалиги отарларида 2300 бош қўй бор. Қўзилатиш мавсумида улар яна 2 мингтага кўпайди. Қўзиларнинг 80 фоизи ўстиришга қолдирилди.

СУРАТЛАРДА: 72 ёшли оқсоқол Холмурод Эшпўлатов 50 йилдан буён чўпон таёғини ташламайди; Кўҳитанг яйловларида.

И. ХЎЖАЕВ (ЎзА) олган суратлар.

ИМОМ АЛ- БУХОРИЙ ТАВАЛЛУДИНИНГ 1225 ЙИЛЛИГИ ОЛДИДАН

АЛЛОМА ҲАҚИДА КИТОБ

Буюк ватандошимиз Имом Абу Абдуллох Муҳаммад Ибн Исмоил ал-Бухорийнинг ҳадис илми ривожига қўшган ҳиссаси беқиёсдир. Кейинги вақтда алломанинг бир қанча асарлари, жумладан, "Ал-Жомеъ ас-саҳийҳ" китоби ўзбек тилида нашр этилди. Эндиликда буюк бобокалонимизнинг сермазмун ва ибратли ҳаёти тўғрисида ҳикоя қилувчи китоб ҳам босмадан чиқди.

Вазирлар Маҳкамасининг қарорига биноан шу йил кузда Имом ал-Бухорий юбилейи ўтказилади. Ана шу қарорда, жумладан, тадбирга бағишлаб унинг ҳаёти ва ижодий фаолияти тўғрисида илмий-оммабоп китоб яратиш вазифаси ҳам қўйилган. Ўзбекистон Фанлар Академиясининг шарқшунос олимлари бу ишга жиддий киришдилар. Филология фанлари номзоди Убайдулла Уватовнинг "Имом ал-Бухорий ҳаёти" сарлавҳали рисоласи ана шу ижодий изланиш самараси бўлди.

Китобчага икки араб олими — Аш-шайх Муҳаммад Жалолуддин Ал-Қосимий ад-Димашқий ва Абу Закариё Муҳиддин ибн Шараф ан-Нававийнинг алломага бағишланган асарлари таржимаси ва муаллифнинг кейинги йилларда вақтли матбуотда чоп этилган мақолалари киритилган. Имом ал-Бухорийнинг ҳаёти ва илмий фаолиятини ҳар томонлама ўрганишнинг жуда кўп ибратли, тарбиявий жиҳатлари бор. Ул зотдаги илмга чанқоқлик ва улкан хотира, хайрли йўлда ҳар қандай машаққатларга бардошли бўлиш каби хислатлар айниқса ёшлар учун ғоят сабоқлидир.

Имом ал-Бухорий ҳақидаги тасаввуримизни бойитишга хизмат қилувчи рисола кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

(ЎзА)

ТАЪЛИМ

АМАЛИЙ-ИЖОДИЙ СИНОВ ҲАМ КЕРАК

Ҳеч шубҳасиз, айтиш мумкинки, кейинги йилларда республикамизда абитуриентларни ўқув масканларига тест синовлари асосида қабул қилиш усулининг жорий этилиши ўзининг ижобий самарасини бера бошлади. Бунинг натижасида талабаларнинг билим савиялари бирмунча юксалди, ўқув интизоми тубдан яхшиланди. Тест синовларидан ўтиш чоғидаги рақобатнинг баландлиги эса абитуриентлар орасидан юқори салоҳиятли, билимдон ёшларни танлаб олиш имконини яратди. Лекин ҳар қандай янгиликнинг ижобий жиҳатлари билан бирга, ўзига яраша камчилик ва муаммолари ҳам бўлиши мумкин. Хусусан, тест синовлари ҳам бундан мустасно эмас. Айниқса, юридик ўқув юртларида абитуриентларни ушбу усул билан синовдан ўтказиш чоғида уларнинг мутахассисликка мойиллиги қай даражада эканлигини аниқлашда бу ҳолат яққол кўзга ташланаяпти.

Ушбу усул абитуриентнинг дунёқараши қай даражада эканлигини ҳам ойдинлаштириб беришга ожизлик қилади. Ҳолбуки, келажакда давлат ишида, айниқса, ҳуқуқ-тартибот идораларида фаолият кўрсатадиган ходимларга қўйиладиган талаб ҳарқалай, бошқа касбларни эгаллаш иштиёқидаги абитуриентларникидан фарқли бўлиши керак. Чунки улар келажакда давлат номидан иш кўришади, давлат чиқарган қонунлар ва турли ҳуқуқий ҳужжатларни ҳаётга тадбиқ этиб, уларнинг ижросини бошқалардан талаб қиладилар. Мана шу омиллар эътиборга олинган ҳолда давлатни бошқариш ва ҳуқуқ билан боғлиқ мутахассисликларга иштиёқманд ёшларни танлаб олишда уларнинг дунёқараши, савияси, тарбияси ҳамда билим даражасини аниқлашда алоҳида талаблар жорий этиш мақсадга мувофиқ, деб ўйлайман. Шунингдек, бўлажак ҳуқуқшунослар бехато ёза олиш, ўз фикрларини равон ифодалаш, кишилар билан самимий тарзда муносабатда бўлиш, босиқ, вазмин, ўзгаларни тинглай билиш, кўпчилик олдида ёки фавқулодда ҳолатларда ўзини тута билиш, сир сақлаш, абстракт фикрлаб, мантиқий хулоса чиқариш, кучли хотира, шахсий нуқтаи назарини асослай олиш сингари фазилат ҳамда кўникмаларга ҳам эга бўлишлари жуда муҳим. Яна бир жиҳати, бўлажак ҳуқуқшунослар ҳалол, тарбияли, тўғрисўз, қонун-қоидаларга сўзсиз итоат этишлари керак.

Табиийки, талабаликка даъвогар ёшлар орасидан юқоридаги каби сифатларга эга бўлганларини танлаб олишда фақатгина тест синовларининг ўзи камлик қилади. Шуни эътиборга олган ҳолда, ҳуқуқшунослик касбига даъвогар абитуриентлардан дастлаб баён тариқасидаги ёзма имтиҳон олинса, айни муддао бўларди. Айтайлик, ушбу баён детектив ҳикоялар, тарихий ҳодисалар, мамлакатимизда амалга оширилаётган улкан ишлар асосида тузилиши мумкин. Баён нафақат эшитган воқеа-ҳодисалар бўйича айнан ёзилиши мумкин, балки абитуриент мазкур масалага ижодий ёндошиб, воқеа-ҳодисани ўзича талқин қилиши, фикрини ривожлантириб, хулоса чиқариши ҳам лозим бўлади. Ушбу синов натижаларини баҳолашда абитуриентнинг грамматик жиҳатдан бехато ёзишидан ташқари воқеа-ҳодисани тўлиқ баён қилиб, унга қай даражада ижодий ёндошганлигига алоҳида аҳамият бериш зарур.

Шу ўринда яна бир муҳим масала хусусида тўхталиб ўтиш жоиз. Модомики, гап бўлажак ҳуқуқшуносларнинг касбий салоҳиятини юксалтириш тўғрисида кетар экан, ўз навбатида, уларнинг одамийлик сифатлари, хулқ-атвори ва тарбияси нечоғлиқ эканлигини ҳам аниқлаб олишимиз керак бўлади. Бундай хусусиятларидан воқиф бўлишда улар билан алоҳида-алоҳида жонли суҳбатлар ўтказиш ёки махсус тузилган психологик тестларни қўллаш яхши самаралар берган бўларди. Бундай суҳбатларни тажрибали мутахассислар, олимлар, амалиёт ходимлари ва оддий, холис кишилар иштирокида ўтказиш мумкин. Суҳбат натижасида қўйиладиган баҳо объектив бўлишини таъминловчи зарур чора ва усуллар етарли. Уларни яна хоҳлаганча мураккаблаштириш мумкин. Алоҳида тузилган психологик тестлар бўйича ҳам абитуриентлар шахсиятидаги юқоридаги сингари сифатларни аниқлаш имкони мавжуд. Бу ўринда кўп йиллардан буён ички ишлар идоралари ва бошқа айрим ташкилотларга ишга кираётган ходимлар ўртасида ўтказилиб келинаётган психологик тестлардан ҳам унумли фойдаланиш мумкин. Қолаверса, ҳозирги кунда хорижий мамлакатларда бундай тестлар ишлаб чиқилган ҳамда ўқув юртларига талабалар қабул қилишда муваффақият билан қўлланилиб келинаяпти.

М. МИРҲАМИДОВ,
доцент.

ҚЎЛИНГНИ БЕР, БОЛАКАЙ!

Қоқилганни суяш, меҳр-мурувват кўрсатиш халқимизнинг азалий одати. Узоқ тарихда ҳам, бугунги кунда ҳам бунга мисоллар кўп. Гулистон шаҳридаги Меҳрибонлик уйи фаолиятига назар ташлаб буни янада яққол ҳис қиласиз. Дарвоқе, бу даргоҳ жамоаси яқинда чиройли туҳфа олди. Улар яшаб турган бино жуда қисқа муддатда гўзал қилиб таъмирланди. Бу юмушларга вилоят ҳокимлиги 30 миллион сўм маблағ ажратган эди.

Меҳрибонлик уйида болалар турли хил спорт ва маданий ўйинлар билан бирга, халқ амалий санъати, сартарошлик, тикиш-бичиш, тасвирий санъат билан ҳам машғул бўладилар.

ФОТОНИГОҲ

СУРАТЛАРДА: (юқоридан) Меҳрибонлик уйи директори Муборак Ғаниевани тарбияланувчилар она деб аташади; 1-синф ўқувчиси, ёш рассом Сарвиноз Камолова; жисмоний тарбия муаллими Рустам Товбоев — Меҳрибонлик уйининг собиқ тарбияланувчиси.

Б. ТЎРАЕВ (ЎзА)
олган суратлар.

Субҳ чоғи...
Сиздан нур истар,
Осмон қадар тоза
кўнгиллар.
Чеҳрасида қуёш
уйғонган,
Кулгилари дарё
сингиллар.

Т. КАРИМОВ
сурат-лавҳаси.

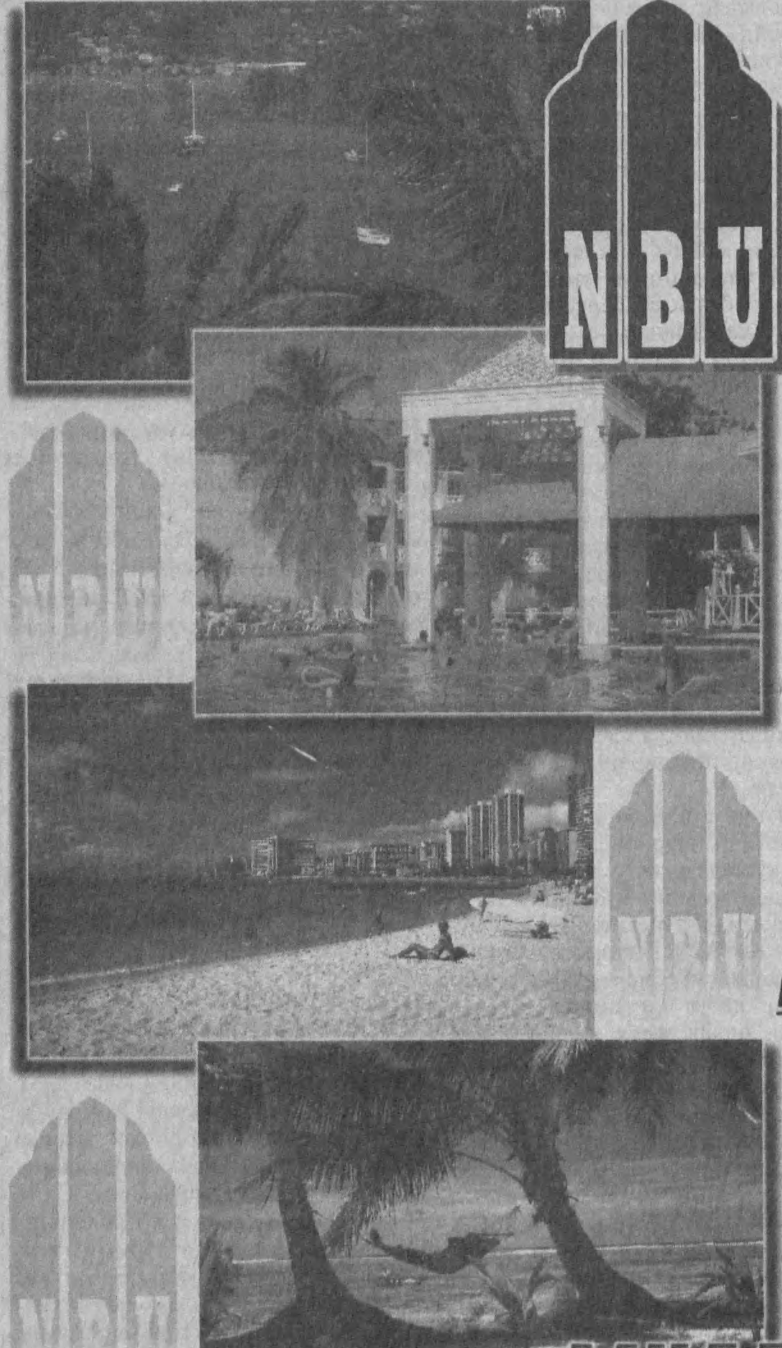

ОИЛА ЙИЛИ — 1998 ЙИЛДА

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МИЛЛИЙ БАНКИ

таклиф этади:

"ТАЪТИЛ" қисқа муддатли омонати

оилавий дам олиш учун маблағ жамғариш имконини беради.

"Таътил" омонати 3, 6, 9 ва 12 ойга очилади. Бу омонатда турган маблағга ҳар ойда 3 % фойда қўшилади. Агар ойлик фоизларни олмасангиз, улар омонат суммасига қўшилади ва кейинги ойда уларга ҳам фоиз тўланади. Шундай қилинса, маблағ қанча сақланганига қараб, фоизлар ҳам кўпайиб боради. Яъни, агар маблағингизга 3 ой тегмасангиз, қўшиладиган даромад 7,7 %га, 6 ойда 16 %, 9 ойда 24,9 % ва бир йилда 34,5 %га тўғри келади.

Бундай омонатни очиш учун камида 2000 сўм қўйилади.

Сиз "Таътил" омонатини Миллий банкнинг ҳар қандай вилоят, туман бўлими ва филиалида очишингиз мумкин. Қўшимча маълумот олмоқчи бўлсангиз, Омонат операциялари бошқармасига мурожаат қилинг. Алоқа учун телефон: 137-62-83, 137-62-81.

МИЛЛИЙ БАНК - СИЗНИНГ БАНКИНГИЗ!

«АЛПОМИШ»НИНГ МИНГ ЙИЛЛИГИГА

«ҲАМРОЗ» БИЛАН ҲАМКОРЛИК

Фарғона шаҳар қўғирчоқ театри жамоаси довруғи мамлакатимиз сарҳадларидан анча олисларга ҳам кетган. Яқинда улар Германия Федератив Республикасида ўз санъатларини Рейн бўйи болаларига намойиш этиб қайтишди. Германияликлар «Ўрдакча» мусиқали спектаклини мамнуният билан томоша қилдилар.

Айни кунларда қўғирчоқбозлар халқимизнинг энг қадимий ва севимли «Алпомиш» достонининг 1000 йиллик юбилейи тантаналарига ўзларининг муносиб совғаларини тайёрлашга астойдил киришдилар. Уларга бу хайрли тадбирни амалга оширишда республика «Камолот» жамғармасининг «Ҳамроз» ижодий бирлашмаси яқиндан кўмак беряпти. Бу бирлашмада спектакль учун декорациялар, қўғирчоқлар тайёрланади.

Жамоа ботирлик, садоқат, қаҳрамонлик ва ватанпарварликни улуғловчи спектаклни мустақиллигимизнинг 7 йиллиги тўйига армуғон этишмоқчи.

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

"ТРАНСАЭРО" ЯНГИЛИКЛАРИ

"ТРАНСАЭРО" авиакомпаниясининг Ўзбекистондаги ваколатхонаси Тошкент — Москва орқали

РИГА 600 $ дан

ФРАНКФУРТ, БЕРЛИН ва Германиянинг бошқа шаҳарлари

Имтиёзли йўл ҳақи

ЛОС-АНЖЕЛЕС ва АҚШнинг йирик шаҳарларига

Махсус баҳолар

МОСКВА 24 майдан эътиборан Тошкент — Москва — Тошкент

ҲАР КУНИ! (380 $ дан)

Доимий йўналишда ва махсус йўл ҳақи билан ўз хизматини тақдим этади. Авиабилетлар ЎзР МБ курси бўйича сўмларда сотилади.

Авиабилетларни сотиш ва банд қилиш: Халқлар Дўстлиги, 6-а. Телефонлар: (371) 133 9935, 133 7638.
Душанбадан жума кунигача 9.00 дан 18.00 гача. Танаффус 13.00 дан 14.00.
Шанба 9.00 дан 17.00. Якшанба дам олиш куни.

ТРАНСАЭРО АВИАКОМПАНИЯСИ

"ШАМС"
Савдо - саноат гуруҳи
ўзи ишлаб чиқарган
ГУГУРТЛАРНИ
таклиф қилади.
Тел. (369-22) 30341, 37551 (факс).
(3712) 683358.

«Ўзбеккино» Давлат-Акционерлик компанияси Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси, Олий Мажлис депутати, «Ўзбеккино» ДАК кузатув кенгаши аъзоси Абдулла Ориповга падари бузруквори
Ориф ота УБАЙДУЛЛАЕВнинг
вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Ўзқурилишматериаллари» акциядорлик компанияси жамоаси қурилиш материаллари саноати соҳасининг собиқ ходими
Комилжон МАМАДАЛИЕВнинг
вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

«Таъмиршунослик» илмий-тадқиқот ва лойиҳалаш институти жамоаси лойиҳа бош меъмори
Каримберди ЮСУПОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

«ХАЛҚ СЎЗИ» «НАРОДНОЕ СЛОВО»

Бош муҳаррир
Аббосхон УСМОНОВ

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

БЎЛИМЛАР:
Парламент 133-57-34;
Ҳуқуқ ва қонунчилик 136-07-94;
Иқтисодиёт 136-36-65;
Қишлоқ хўжалиги 136-37-85
Маънавият 136-35-60, 132-10-65;
Хатлар 136-29-89, 133-07-48;
Фан, туризм, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик 132-12-08;
Халқаро ҳаёт 132-11-15;
Котибият 133-10-28;
Эълонлар 136-09-25.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 0001
Буюртма Г — 011138, 42797 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган.
Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди ва операторлар Рустам АЗИМОВ ва Сергей ЛУКИН томонидан саҳифаланди.

МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП,
Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Навбатчи муҳаррир — Н. Жалил.
Навбатчи — Т. Абдураҳмонов.
Мусаҳҳиҳ — Ш. Машраббоев.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.
Босишга топшириш вақти—21.00 *Босишга топширилди: 22.20* 1 2 3 4 5 6